

Magyar írók otthonukban

KRÚDY GYULA

Krúdy Gyula

Nem mult el még tíz esztendő, hogy Budapestre költözött egy kevésbajszu, feketeszemű, nagyon fiatalember, azzal a szándékkal, hogy itt, a modern és magyar energiák fókuszában íróvá lesz. Író, akit hamarosan ismernek és szeretni fognak.

Vidékről érkező vonatokról, a keleti és nyugati pályaudvaron, mindig leszállnak fiatal emberek, akikben hasonló a szándék, álom és akarat. Mint Balzac regényhőse, a magánfogatóért, finom szalónok és asszonyokért rajongó Rastignac, dacosan nézik a város embergomolyát. Csodálkoznak, hogy nem szalad eléjük az egész Rákóczi-, azelőtt Kerepesi-út, s mosolyognak a kalapjuk alól, amely mosoly körülbelül ilyen értelmű: azért mégis én vagyok az, akit ti majd vállaitokra emeltek, akinek tapsoltok és udvaroltok. Kilencven percent a mosolygók közül, pár év után vagy hazautazik „parasztnak” s ezzel az irodalom végképp adieu. Vagy pedig helyben marad, s lesz krajcárokért dolgozó Schlemil.

Egynek olykor sikerül valami. Sikerül az, hogy észreveszik, figyelnek rá, könnyítik útját. Ez az egy percent: a talentum, akire szükség van, akit vártunk és szeretünk. Mint például Krúdy Gyulát is.

*

„Ifjúság” volt a címe annak a kötetnek, amelylyel Krúdy az irodalmi fórumon jelentkezett. Hangban, novellisztikus formában újszerű valami. Az olvasó ifjúság alig szokhatta meg, hogy így szóljanak hozzá, ilyen

bensőséges módon, ennyire irodalmi stílusban. A könyvnek tehát jó híre szállt: vették, olvasták, s a szerző Krúdy Gyula előtt kinyitlak a szerkesztőségi szobák.

Ujságírónak állt. Aktuális napi munkát próbált, de ebből a mesterségből csakhamar kikerült. Az ujságírás, ha hivatásnak vétetik, külön kíván egész embert. A balletristát mindig megfosztja egy-egy csillogó tolltól. Belletrista, ha ujságnál marad, vagy jelentékeny író és jelentéktelen ujságíró, vagy pedig fordítva. Ezért nem ajánlatos a szerkesztőségi szobák falai közt regényekről, drámákról, mindenféle égi dolgokról sóhajtozni. Akik így sóhajtoznak, azok „kenyér gyanánt” rendszerint közönnyel végzik munkájukat. Lelküktől független az, ami voltaképp hivatásuk, címük és rangjuk.

Krúdy Gyula rövid ideig volt ujságíró, mert novellát, meséket írt akkor is, amikor az kellett, hogy napi cikket fogalmazzon. Ma már nyereségnek mondhatjuk, hogy ezt a kiszabadulást megcselekedte. Hogy rájött idejekorán: mi való neki, mit tud majd igazán. Az tudniillik mindjárt az elején, az induláskor nyilvánult, hogy vérbeli elbeszélő. Született szépíró, akinek ebbeli sorsát dajkája ölen intézték el az istenek.

*

A legújabb, a Mikszáth és Herczeg után következő generációban, csak páran vannak, akik — mint Krúdy — fejfel látszanak ki a sokadalomból. E pár, vele egyértékű kevesek közt is, irodalmi jellemvonásra társtan. Nem azokkal tart rokonságot, akik ezt a friss, még

nem elég öntudatos, félig a Cosmos-sal érintkező pesti társadalmat elemzik, rávilágítanak, dicsérik vagy leszólják.

Alakjai nem a kékluzos ember, akit a „szébb jövő“ láza fűt, s nem a kispolgár, aki elszakad véreitől, Pestre jön, szerencsét hajszolni, s itt vergődik, fullad, levegőért kapkod. Udvarházak kerítései mögött, címeres kuriák kapuján belül ami él, ami egyfelől a multa emlékeztet, másfelől a jelenbe fogódzik, virtuosok, amelyek egyre mulnak, továtűnnek, mint ijedt madarak, nemes históriák, s hangulatok, aminket egy-egy szótlán kastély, öreg almárium s kandalló közelében érez a mai vándor: ez az, amiről Krúdy Gyula mesél, amit megrögzit, aminek krónikása. *D. I.*

— — —